

koos een gewone, machinale Waalsteen, grijsachtig-geel van kleur. Boven een basement van groenig Beucha-graniet werden alle gevels met die Waalsteen opgemetseld en hij voegde deze gevels en den toren „plat-vol”, waarna de voeg ruig werd geborsteld; hierdoor bereikte hij, wat hij in zijn geest voor zich zag: een doorgaanden, gesloten, massieven, ietwat ruigen wand, welke het forsche, krachtig-oprijzende helpt accentueeren. Deze keuze getuigt van evenveel wijsheid als goeden smaak; bij dit gebouw zou elke sprekende kleur misstaan. Bij den bouwtrant van Friedhoff, die geen architect van uitersten is, een bouwtrant, waarin vóór alles wordt gestreefd naar rust, distinctie, evenwicht; waarin alle accenten zijn gedempt tot een harmonieuzen samenklank; waarin elk onderdeel, elk materiaal, elke versiering opgaat zonder zich naar voren te dringen, bij deze architectuur van een fijnere bewerktuiging dan de moderne Hollandsche school in het algemeen biedt, sierlijker, luchtiger zoo men wil, maar zoo voornaam en menschelijk, past juist deze verstilde, maar geenszins levenlooze kleur volkomen. En wanneer aan Friedhoff hulde toekomt voor zijn belangrijk werk, dan is dit niet in de laatste plaats om de fijngevoeligheid, waarmee hij ook dit vraagstuk heeft opgelost. Men moet bovendien bedenken, dat de grauwe, vreugdelooze knoeibouw van na den brand geleidelijk, maar zeker plaats maakt voor nieuwe huizen, die allicht beter en ook kleuriger zullen zijn dan de oude. Reeds nu is dit proces aan den gang, getuige het zoo juist genoemde evenwichtige gebouw van Tubantia tegenover den hoofdgevel en het voortreffelijk gebouwde winkelcomplex aan de noordzijde van de Langestraat in het verlengde van dien gevel. Tusschen deze beide in roode baksteen opgetrokken complexen handhaaft het stadhuis zich in zijn stille voornaamheid uitstekend. Met sprekende kleuren voor een groot gebouw moet men in ons klimaat overigens voorzichtig zijn! Muren van hel-gele baksteen of witgestuct zijn heel mooi, maar door vervuiling en verkleuring gaat in ons klimaat het effect op den duur verloren, tenzij men zich in kostbaar onderhoud begeeft. Een gebouw moet, gelijk Friedhoff het uitdrukt, zonder buitengewone maatregelen oud kunnen worden en daarom kiest hij zijn materialen zoo, dat ze over 100 jaren nog goed, of liefst nog beter doen. Bij het raadhuis van Enschede is er dan ook op gerekend, dat de grijzig-gele Waalsteen in de toekomst nog iets donkerder zal worden en dat fraaie contrasten zullen ontstaan met den dan grijs geworden bronzen erker aan den hoofdgevel en de dan groen geoxideerde koperen afvoerpijpen en torenbedekking.

De gevels weerspiegelen in hun klare overzichtelijkheid de indeeling van het inwendige, welke eenvoudig en logisch is. Legt men de plattegronden naast afbeeldingen van het uitwendige, dan blijkt de totale afwezigheid van die soort van „gevel-architectuur”, welke vóór alles uit is op aantrekkelijke gevels en eerst daarna ziet, hoe men het interieur daarnaar zal voegen. Friedhoff heeft van binnen uit gecomponeerd. Primair was een logische